

Arbetsfred och socialism

Professor Walter Korpi har flera gånger framfört att arbetsfred endast är möjlig i ett socialistiskt land. Fil dr Hans Albin Larsson vänder sig mot att Korpi gör anspråk på vetenskaplighet då han hävdar den eviga socialdemokratins nödvändighet. Det går inte att bortse från förändrade samhällsförhållanden och att jämföra en socialdemokratisk regering undet ekonomiskt uppsving med en borgerlig under ekonomisk tillbakagång.

Strax efter arbetsmarknadskonflikten, och i midsomras, framträdde professor Walter Korpi med artiklar i Dagens Nyheter. Där hävdade han att arbetsfreden i landet endast kan tryggas med en socialdemokratisk regering. Resonemanget, som gång på gång framförs av socialdemokrater, inom och utom det fackliga etablissemanget, innehåller så många svagheter att slutsatsen ter sig felaktig.

Poängen med Korpis inlägg var att han gjorde anspråk på vetenskaplighet då det gällde hävdandet av den eviga socialdemokratins nödvändighet. Resonemanget fordrar därför en närmare penetrering.

Korpi anser sig genom historiska studier ha funnit att det i tre av nitton undersökta länder utvecklats en unik arbetsfred ur tidigare konfliktperioder. Dessa tre länder är Österrike, Norge och Sverige. De tre länderna delar också en annan egenskap, menar Korpi. Socialdemokratin har där varit i en långvarig, stabil och stark regeringsställning och har haft ett nära samarbete med starka fackföreningsrörelser. Så länge det fanns en socialdemokratisk regering i Sverige kunde de fackliga organisationerna, åtminstone LO, påräkna en för de egna grupperna gynnsam fördelningspolitik. Härigenom kunde man lättare komma överens med arbetsgivarna. Korpi skriver:

”Borgerliga regeringar för i allmänhet en annorlunda fördelningspolitik än socialdemokratin regeringar. Väljarnas uppfattning synes vara att en borgerlig fördelningspolitik gynnar arbetargrupperna mindre och de högre sociala skikten mer än vad en socialdemokratisk fördelningspolitik gör.” (DN 20.6)

Således måste de fackliga organisationerna helt lita till lönekampen. Man har ju både rege-

ring och arbetsgivare emot sig.

Denna slutledning, som grundar sig på väljarundersökningarna, är synnerligen tvivelaktig. Vad Korpi, underförstått med stöd av sina historiska studier, anser vara typiskt för borgerliga regeringar, överflyttar han utan minsta förbehåll på även den svenska regeringen. Korpi sätter alltså likhetstecken mellan olika länders borgerliga regeringar. Då bör han rimligen också sätta likhetstecken mellan olika socialdemokratiska regeringar. Det gör han inte och struntar i utvecklingen i Danmark, vilken internationellt sett inte särskilt mycket avviker från den i Sverige eller Norge. Han glömmer att Norge fick en borgerlig regering 1965 och att Österrike, med sin mycket speciella historiska bakgrund, ånyo blev självständigt först i mitten av 1950-talet.

Mer behöver inte sägas för att de internationella jämförelser Korpi gör skall halta. Har han undersökt i vilken grad Norges och Sveriges långa arbetsfred kan ha ett samband med deras stora exportberoende? Saltsjöbadsavtalet kan ju ses i sammanhang med industrins och fackets gemensamma intresse av stabila förhållanden, för att den inkomstgivande exporten skulle tryggas.

Utvecklingen 1945–1979

Om man i övrigt ser på Sverige, kan man då finna stöd åtminstone här för Korpis tanke? Vi hade en socialdemokratisk majoritetsregering 1945-70, inkluderande koalitionen med bondeförbundet 1951-57. Denna period kännetecknas av ett enormt ekonomiskt uppsving med effekter på alla områden.

Vid mitten av 1970-talet bröts denna gynn-

samma ekonomiska utveckling på ett ganska abrupt sätt. Vi minns alla den långa raden av krisdrabbade företag som omedelbart efter valet 1976 knackade på dörren till Åslings sk akutklinik. Världskonjunkturen med stagflation hade dragit in Sverige i nedgången. Vi själva hade bidragit till detta genom att börja leva över våra tillgångar.

Den första trepartiregeringen hade då att välja mellan att begränsa den offentliga sektorns utgifter, för att reducera underskottet, eller att tills vidare låna upp pengar. Man valde det senare, delvis beroende på att socialdemokraterna valrörelse efter valrörelse hävdade att med en borgerlig regering följer social nedrustning. Någon sådan kom dock inte. Arbetslösheten hölls lägre än vid början av 1970-talet. Femveckorssemestern och MBL trädde i kraft. Statens skulder växte dock eftersom våra sociala reformer inte var konjunkturberoende. Trots att landet hade en borgerlig regering från 1976 bröt inte någon arbetskonflikt av betydelse ut 1977-79.

Effekten av oljeprishöjningarna

Vad hände då 1980? Man skall komma ihåg att 1970-talets början innebar en fortsättning på den snabba materiella standardökningen. Genom särbeskattningsreformen fick de flesta hushåll rejäla tillskott i kassan. Småhusen blev fler (40 % av svenskarna bor i småhus) liksom bilarna, båtarna och fritidshusen. Denna lyxkonsumtion finansierades främst genom skuldsättning och generösa avdragsregler. Många människor i det här landet har nämligen en mycket stor del av sin lön på förhand in-tecknad till fasta avbetalningar. Man har en rörlig

mindre del att leva på.

Under tiden mars 1979 till mars 1980 steg oljepriserna med ca 70 % och räntan höjdes med 3 % under ungefär samma tid. Förra årets import av olja kostar i år 14 miljarder mer. Självfallet ledde detta till ökade och mer militanta krav i löneförhandlingarna, eftersom det gav mindre utrymme åt den rörliga delen i hushållens utgifter. Det gällde nu inte längre, som under den ekonomiska expansionens tid, att höja standarden utan att försöka bibehålla den.

Korpi jämför alltså en socialdemokratisk regering under ekonomiskt uppsving med en borgerlig under ekonomisk tillbakagång. Han bortser ifrån att samhällsförhållandena i nuläget är mycket olika dem som har rått vid tidigare nedgångar. Korpis generella slutsats är därför inte möjlig att dra.

Storkonflikten

Arbetsmarknadskonflikten var troligen inte politiskt betingad, men den blev i hög grad politiskt utnyttjad. Det personella sambandet mellan det gamla regeringspartiet, som för andra gången i rad missat regeringsmakten, och LO medförde tydligen att man inom s-ledningen gärna såg att tankar som just Korpis tes blev bekräftade. Olof Palmes tal i Almedalen i Visby i augusti 1976 gick nämligen ut på det samma.

Argumenten nu senast var att skattesänkningen, som i procent gav mer åt lågavlönade, gav mer i kronor och ören åt de högavlönade, samt att indexregleringen av skatteskalorna hindrade automatiska skatte-

höjningar via inflationen. De skulle i så fall främst ha drabbat höginkomsttagarna.

Kan någon verkligen mena att en socialdemokratisk fördelningspolitik, i huvudsak baserad på detta resonemang, skulle vara så väldigt mycket bättre än regeringens att den skulle vara värd en storkonflikt? Det ter sig speciellt osannolikt om man betänker vilken inflationsdrivande effekt en slopad indexreglering skulle få.

Då Korpi talar om "borgerlig" fördelningspolitik måste han definiera termen, särskilt då han utan att tveka antar att det är något som alla borgerliga regeringar har gemensamt. Det bör också framgå på vad sätt den skiljer sig ifrån den socialdemokratiska fördelningspolitiken, exempelvis den i Danmark. Vi skall då minnas att den socialdemokratiska regeringen i Danmark avser att sänka reallönen under det närmaste året med 5 %, och med ytterligare 8 % för de därefter kommande tre åren.

Avslutningsvis tror jag att Korpi har fel. Samhällsutvecklingen har givit oss en helt ny situation, som alla, även socialdemokraterna, i Sverige och annorstädes, har svårt att klara av. Vad Korpi vill bevisa går inte att bevisa, i alla fall inte på det sättet. Hans urval av argument är så speciellt att man har svårt att frigöra sig från misstanken att han vill bekräfta en förutbestämd slutsats.

Faktaurvalet blir därför mycket selektivt, vilket anknyter till Korpis mening: "Politik är att välja". Korpis tanke är nämligen en politisk tes, vilken genom ett speciellt urval av fakta, strykes med en vetenskaplig fernissa. Så nog stämmer det att politik är att välja, liksom: att välja är politik.